

Nr 9.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om dyrtidstillägg under senare halvåret 1947 å folkpensioner och invalidunderstöd, m. m.; given Stockholms slott den 3 januari 1947.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om dyrtidstillägg under senare halvåret 1947 å folkpensioner och invalidunderstöd;

2) lag om dyrtidstillägg under senare halvåret 1947 å barnbidrag;

3) lag angående ändring i lagen den 1 december 1944 (nr 751) om provisoriska förstärkningar av tilläggspensioner och invalidunderstöd;

4) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 1 juni 1945 (nr 233) om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd;

5) förordning om dyrtidstillägg under senare halvåret 1947 å blindhetersättningar; samt

6) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 1 juni 1945 (nr 239) om provisorisk förstärkning av blindhetersättningar.

GUSTAF.

Gustav Möller.

Förslag

till

Lag

om dyrtidstillägg under senare halvåret 1947 å folkpensioner och invalidunderstöd.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggspension, eller invalidunderstöd skall erhålla dyrtidstillägg därå för ett vart av tredje och fjärde kvartalen 1947 med belopp, motsvarande en tredjedel av folkpensionens eller invalidunderstödet belopp för kvartalet, dock att för tredje kvartalet 1947 dyrtidstillägget skall utgå med minst 35 kronor.

Dyrtidstillägg utbetalas kvartalsvis å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Där förfallotiden inträffar tidigare än under kvartalets sista månad, utgår tillägget med oförändrat belopp, även om tilläggspensionen eller invalidunderstödet minskas eller upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden inträffar. Dyrtidstillägg utgår icke, där tilläggspension eller invalidunderstöd upphört att utgå, när dyrtidstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Till kostnaderna för i denna lag avsedda dyrtidstillägg bidra kommuner med belopp motsvarande för ort tillhörande ortsgrupp 1 19,7 procent, för ort tillhörande ortsgrupp 2 17,3 procent och för ort tillhörande ortsgrupp 3 16,8 procent av deras andelar i kostnaderna för under år 1947 utanordnade tilläggspensioner och invalidunderstöd samt

landsting med belopp motsvarande 18,6 procent av deras andelar i kostnaderna för under år 1947 utanordnade tilläggspensioner och invalidunderstöd.

Återstående kostnad bestrides av staten.

3 §.

Bestämmelserna i lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering skola, där ej annat följer av 1 och 2 §§, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg som avses i denna lag; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen eller med avseende å fall, som beröra även post-

verket, åt pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen gemensamt att meddela de närmare föreskrifter som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1947.

Förslag

till

Lag

om dyrtidstillägg under senare halvåret 1947 å barnbidrag.

Härigenom förordnas som följer.

1 §.

Den som åtnjuter barnbidrag enligt lagen den 18 juni 1937 om barnbidrag skall erhålla dyrtidstillägg därå för tredje och fjärde kvartalet 1947 med belopp motsvarande för tredje kvartalet en tredjedel och för fjärde kvartalet hälften av barnbidragets belopp för kvartalet, dock att för tredje kvartalet dyrtidstillägget skall utgå med lägst följande belopp, nämligen

beträffande barnbidrag för ett barn	25 kronor,			
» » » två »	44 »			
» » » tre »	62 »		50 öre samt	
» » » varje barn däröver yt- terligare	12 »		50 öre.	

Dyrtidstillägg utgår å det barnbidragsbelopp, som belöper å barnet, innan avdrag för inkomst jämlikt 6 § 2 mom. andra stycket lagen om barnbidrag verkställts.

Dyrtidstillägg utbetalas månadsvis å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Tilläggets belopp må höjas så att detsamma varje gång kan utbetalas jämnt i tiotal ören. Dyrtidstillägg utgår icke, där barnbidrag upphört att utgå, när dyrtidstillägg eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Till kostnaderna för i denna lag avsedda dyrtidstillägg bidraga kommunerna med belopp motsvarande för ort tillhörande ortsgrupp 1 23,8 procent, för ort tillhörande ortsgrupp 2 21,4 procent och för ort tillhörande ortsgrupp 3 21 procent av deras andelar i kostnaderna för under år 1947 utanordnade barnbidrag.

Återstående kostnad bestrides av staten.

3 §.

Bestämmelserna i lagen om barnbidrag skola, där ej annat följer av 1 och 2 §§, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstilllägg som avses i denna lag; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen eller med avseende å fall, som beröra även postverket, åt pensionsstyrelsen och generalpoststyrelsen gemensamt att meddela de närmare föreskrifter som, utöver vad denna lag innehåller, finnas erforderliga för lagens tillämpning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1947.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändring i lagen den 1 december 1944 (nr 751) om provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd.

Härigenom förordnas, att 1, 2, 3 och 5 §§¹ lagen den 1 december 1944 om provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd — vilken lag med tillämpning av lagen den 29 juni 1946 (nr 432) angående införande av nya lagen om folkpensionering skall upphöra att gälla med 1948 års ingång — skola under senare halvåret 1947 hava ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Till den, vilken åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggs pension, eller invalidunderstöd, skola såsom provisoriska förstärkningar av tilläggs pensionen eller understödet för senare halvåret 1947 utgå

- a) två belopp, vardera utgörande 50 kronor;
- b) ett belopp, motsvarande folkpensionens eller invalidunderstödet belopp för en månad.

Till ogift person ävensom till den, vars make fyllt 60 år och ej för egen del åtnjuter tilläggs pension, invalidunderstöd, utjämnings pension eller utjämningsunderstöd, skall utöver vad i första stycket sägs såsom provisorisk förstärkning utgå ett ytterligare belopp å 100 kronor.

¹) Senaste lydelse, se SFS 1946: 253.

2 §.

Vid bedömande — — — tidigast utbetalas.

Förstärkningsbelopp skall utgå oavkortat jämväl i fall då tilläggspension eller invalidunderstöd icke utgår under hela senare halvåret 1947.

3 §.

Bestämmandet av — — — tidigast utbetalas.

Har den, som är gift, efter den i första stycket angivna tidpunkten kommit i åtnjutande av pension eller understöd, som skulle berättiga till sådan förstärkning, som avses i 1 § första stycket under a), skall dylik förstärkning dock icke utgå, där pensions- eller understödstagarens make är berättigad till förstärkning med det i 1 § andra stycket angivna beloppet.

5 §.

Till kostnaderna för provisoriska förstärkningar som avses i 1 § bidraga kommuner med belopp motsvarande för ort tillhörande ortsgrupp 1 68,9 procent, för ort tillhörande ortsgrupp 2 55,3 procent och för ort tillhörande ortsgrupp 3 47,0 procent av deras andelar i kostnaderna för tilläggspensioner och invalidunderstöd, vilka utanordnats under år 1947, samt

landsting med belopp motsvarande 60,0 procent av deras andelar i kostnaderna för tilläggspensioner och invalidunderstöd, vilka utanordnats under år 1947.

Återstående kostnad bestrides av staten.

F ö r s l a g

till

L a g

angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 1 juni 1945 (nr 223) om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd.

Härigenom förordnas, att 1 § lagen den 1 juni 1945 om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd — vilken lag med tillämpning av lagen den 29 juni 1946 (nr 432) angående införande av nya lagen om folkpensionering skall upphöra att gälla med 1948 års ingång — skall under senare halvåret 1947 hava ändrad lydelse på sätt nedan anges.

1 §.

Är någon — — — invalidunderstödsbelopp (*utjämningsunderstöd*).

Den som under senare halvåret 1947 uppburit förstärkning jämlikt lagen om provisoriska förstärkningar av tilläggspensioner och invalidunderstöd äge ej komma i åtnjutande av utjämningspension eller utjämningsunderstöd.

Förslag

till

Förordning**om dyrtidstillägg under senare halvåret 1947 å blindhetsersättningar.**

Häri genom förordnas som följer.

1 §.

Den som åtnjuter blindhetsersättning skall under senare halvåret 1947 av statsmedel erhålla dyrtidstillägg därå med 104 kronor för halvåret räknat.

Dyrtidstillägg utbetalas å den tid och i den ordning Konungen bestämmer. Om tillägg, som skall utbetalas kvartalsvis, förfaller till betalning tidigare än under kalenderkvartalets sista månad, utgår tillägget med oförändrat belopp, även om blindhetsersättningen upphör att utgå efter den månad, under vilken förfallotiden inträffar. Dyrtidstillägg utgår icke, där blindhetsersättning upphört att utgå, när dyrtidstillägget eljest skulle hava förfallit till betalning.

2 §.

Bestämmelserna i förordningen om blindhetsersättning skola, där ej annat följer av 1 §, i tillämpliga delar äga motsvarande giltighet beträffande dyrtidstillägg; dock äger Konungen uppdraga åt pensionsstyrelsen att meddela de närmare föreskrifter som, utöver vad denna förordning innehåller, finnas erforderliga för förordningens tillämpning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1947.

Förslag

till

Förordning

angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 1 juni 1945 (nr 239) om provisorisk förstärkning av blindhetsersättningar.

Härigenom förordnas, att 1 § förordningen den 1 juni 1945 om provisorisk förstärkning av blindhetsersättningar — vilken förordning med tillämpning av lagen den 29 juni 1946 (nr 432) angående införande av nya lagen om folkpensionering skall upphöra att gälla med 1948 års ingång — skall under senare halvåret 1947 hava ändrad lydelse på sätt nedan angives.

1 §.

Den som åtnjuter blindhetsersättning skall av statsmedel erhålla provisorisk förstärkning av densamma för senare halvåret 1947 med 54 kronor. Provisorisk förstärkning — — — till betalning.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1947.

*Utdrag av protokollet över socialärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 3 januari
1947.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för socialdepartementet, statsrådet Möller, fråga angående *bestämmelser om dyrtidstillägg å folkpensioner för senare halvåret 1947 m. m.* samt anför därvid följande.

Sedan åtskilliga år utgå dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd, barnbidrag och blindhetsersättningar. Bestämmelser härom ha meddelats för ett budgetår i sänder. För nästkommande budgetår erfordras dylika bestämmelser endast för senare halvåret 1947. Den nya lagstiftningen om folkpensionering, som skall ersätta nu gällande bestämmelser om folkpensioner och invalidunderstöd samt blindhetsersättningar m. m., skall nämligen träda i kraft den 1 januari 1948. Samtidigt därmed torde den nuvarande lagen om barnbidrag komma att avlösas av reviderad lagstiftning i ämnet.

Jag anhåller nu att få upptaga frågan om bestämmande av dyrtidstilläggens belopp för senare halvåret 1947. I samband härmed torde jag få anmäla fråga om ändrade bestämmelser, avseende samma halvår, angående provisoriska förstärkningar av tilläggspensioner, invalidunderstöd och blindhetsersättningar samt om därav föranledda jämkningar i gällande lagstiftning om utjämningspensioner och utjämningsunderstöd. Innan jag redogör för min ståndpunkt i här förevarande ämnen torde jag få lämna en översikt av gällande bestämmelser på området.

Gällande bestämmelser.

Folkpensioner och invalidunderstöd.

Enligt lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering består folkpension av dels grundpension och dels tilläggspension. Den förra motsvarar avgiftspension enligt äldre rätt och utgår till var och en som erlagt någon pensionsavgift enligt nya lagens bestämmelser. Grundpensionen utgöres av

dels ett fast belopp, enligt huvudregeln 70 kronor, dels ock ett efter de erlagda pensionsavgifternas storlek växlande belopp, utgörande en tiondel av avgifterna. Rätten till tilläggspension är beroende av en prövning av behovet i varje särskilt fall. Sedan den 1 januari 1938 äro tilläggspensionerna, vilka utgå efter samma grunder för alla, utan hänsyn till kön, civilstånd eller andra dylika omständigheter, graderade efter dyrort. Riket är för detta ändamål indelat i tre ortsgrupper. Tilläggspensionens maximibelopp är 250 kronor i ortsgrupp 1, som omfattar orter med de lägsta levnadskostnaderna, 350 kronor i ortsgrupp 2 och 450 kronor i ortsgrupp 3. Tilläggspension utgår enligt övergångsbestämmelserna till lagen om folkpensionering jämväl till dem som erhållit pension enligt 1913 års lag om allmän pensionsförsäkring. Med hänsyn till att den avgiftspension dessa uppbära i regel är lägre än den grundpension de skulle kommit i åtnjutande av enligt lagen om folkpensionering, har tilläggspensionens maximibelopp för dem satts 50 kronor högre än för andra eller till 300 kronor i ortsgrupp 1, 400 kronor i ortsgrupp 2 och 500 kronor i ortsgrupp 3. I fråga om ort, vilken gränsar till ort i högre ortsgrupp, äger vidare Konungen förordna, att tilläggspension under särskilda förutsättningar må på visst sätt förhöjas. Tilläggspensionens maximibelopp utgår endast till pensionsberättigad, vars årsinkomst högst uppgår till 200 kronor. Vid högre inkomst minskas tilläggspensionen med fem tiondelar av det överskjutande beloppet. För beräkning av årsinkomsten gälla särskilda regler.

För pensionsberättigad skall pensionsstyrelsen, sedan pensionens belopp blivit bestämt, utfärda särskilt pensionsbrev. Angående sättet och tiden för pensionens utbetalning ha i administrativ ordning [kung. den 25 september 1942 (nr 772), ändr. genom kung. den 1 juni 1945 (nr 237)] föreskrivits att utbetalning som regel sker genom postverkets förmedling å viss postanstalt, varom anvisning lämnas i pensionsbrevet. Folkpension, vari tilläggspension ingår, utbetalas alltid månadsvis. Utbetalning av folkpension, vari tilläggspension icke ingår, sker däremot kvartalsvis, om pensionens årliga belopp uppgår till 80 kronor eller däröver, halvårsvis om beloppet uppgår till 50 men ej till 80 kronor, samt en gång om året om beloppet ej uppgår till 50 kronor.

Samtidigt med lagen om folkpensionering utfärdades *förordningen den 28 juni 1935 (nr 435) om invalidunderstöd*. Enligt denna förordning kunna till arbete varaktigt oförmögna personer, som icke äga rätt till vare sig grundpension eller tilläggspension, från fyllda 16 år erhålla invalidunderstöd under villkor och med belopp, som äro stadgade beträffande tilläggspension. Invalidunderstöd utbetalas i samma ordning som folkpension, vari tilläggspension ingår.

Till kostnaden för tilläggspensioner och invalidunderstöd bidra primärkommunerna och i vissa fall landstingen efter grunder, angivna i 13 och 40 §§ lagen om folkpensionering. Enligt 13 § skall kommuns andel i

nämnda kostnad utgöra för orter tillhörande ortsgrupp 1 en åttondel, för orter tillhörande ortsgrupp 2 en femtedel och för orter tillhörande ortsgrupp 3 en fjärdedel; dock skall, därest Stockholm eller Göteborg hänföres till sistnämnda ortsgrupp, stadens andel utgöra tre tiondelar. I fråga om tilläggspension till den som åtnjuter avgiftspension enligt 1913 års lag om allmän pensionsförsäkring skall, därest tilläggspensionen helt eller delvis grundar sig å fastställelse av pensionstillägg enligt den äldre lagen, jämlikt 40 § jämte vederbörande kommun landstinget bidra med en sextondel av kostnaden för tilläggspensionen eller, vad angår stad, som ej deltaget i landsting, staden utöver vad i 13 § stadgats bidra till kostnaden för tilläggspensionen med en sextondel. Staten bidrager med vad av kostnaden för folkpensioner och invalidunderstöd återstår efter avdrag av primärkommunernas och landstingens bidrag samt tillskott från folkpensioneringsfonden. Sådan förhöjning av tilläggspension, som i vissa fall kan utgå å ort, vilken gränsar till ort i högre dyrortsgrupp, utbetalas av vederbörande kommun. Kommunen äger emellertid att av statsmedel utfå ersättning med hälften av vad för ändamålet utgivits.

Dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd.

Från och med år 1941 ha dyrtidstillägg utgått å folkpension, i vilken ingår tilläggspension, och å invalidunderstöd. Till en början verkställdes utbetalning av dyrtidstilläggen på det sätt att vissa månader ett extra månadsbelopp utbetalades till den pensionsberättigade. Sedan budgetåret 1942/43 har detta system utbyggts så att utöver procentuella tillägg, vartdera motsvarande en månadsutbetalning, utgått fixa tillägg å 35 kronor, d. v. s. vad som motsvarar det genomsnittliga värdet av en månadsutbetalning för dem som i ortsgrupp 2 ej ha några egna inkomster. Därest det fixa tillägget understigit beloppet av en månadsutbetalning, har dock till den pensionsberättigade i stället för det fixa tillägget utgått detta högre belopp. Anledningen till att ändrade grunder för dyrtidstilläggets beräkning sålunda fastställdes var, att mot systemet med procentuella tillägg kunde anmärkas dels att det ställde förmånstagare i de lägre dyrorterna i en relativt sämre ställning än förmånstagarna i den högsta dyrortsgruppen, dels ock att förmånstagare med egen inkomst missgynnades, varigenom villigheten att utföra arbete kunde minskas. Å andra sidan medförde systemet med fixa tillägg den nackdelen att det förstörde klyftan mellan dem som hade lägsta tilläggspension och dem som ej hade någon tilläggspension. Med hänsyn härtill valdes medelvägen med dels procentuella och dels fixa tillägg.

Bestämmandet av dyrtidstilläggens storlek har i huvudsak skett på grundval av socialstyrelsens på 1935 års genomsnittliga levnadskostnadsnivå beräknade levnadskostnadsindex, därvid dock med hänsyn till tekniska svårigheter att utbetala tilläggen i annan ordning än med helt månadsbelopp

komensationen för indexstegringen endast kunnat göras ungefärlig. Från och med budgetåret 1943/44 ha dyrtidstillägg utgått med tre procentuella och två fixa tillägg. Enligt de bestämmelser, som gälla rörande dyrtidstilläggen för budgetåret 1946/47 — *lagen den 7 juni 1946 (nr 251) om dyrtidstillägg under budgetåret 1946/47 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag* samt *kungörelsen samma dag (nr 252) med särskilda bestämmelser angående tillämpningen av förenämnda lag* — avse de under budgetåret utgående tre procentuella tilläggen respektive oktober—november 1946, december 1946—januari 1947 och februari—mars 1947 samt de båda fixa tilläggen respektive tredje kvartalet 1946 och andra kvartalet 1947. Utbetalning av dyrtidstilläggen verkställes för tredje kvartalet 1946 under kvartalets första månad och för andra kvartalet 1947 under kvartalets andra månad samt för annan tilläggsperiod under periodens sista månad.

Kostnaderna för de för innevarande budgetår utgående dyrtidstilläggen bestridas till huvudparten av staten. Kommunerna bidraga med belopp motsvarande för ort tillhörande ortsgrupp 1 23,8 procent, för ort tillhörande ortsgrupp 2 21,4 procent och för ort tillhörande ortsgrupp 3 21 procent av deras andelar i kostnaderna för under vartdera av åren 1946 och 1947 utanordnade tilläggs-pensioner och invalidunderstöd. Landstingen bidraga med belopp motsvarande 22,8 procent av deras andelar i kostnaderna för under vartdera av åren 1946 och 1947 utanordnade tilläggs-pensioner och invalidunderstöd. Nyssnämnda för kommuner och landsting fastställda procentsatser äro uträknade under beaktande av de grunder som gälla för kommunernas och landstingens skyldighet att bidraga till kostnaderna för tilläggs-pensioner och invalidunderstöd.

Provisoriska förstärkningar av tilläggs-pensioner och invalidunderstöd.

I enlighet med *lagen den 1 december 1944 (nr 751) om provisoriska förstärkningar av tilläggs-pensioner och invalidunderstöd*, vilken lag ändrats genom lagar den 1 juni 1945 (nr 231) och den 7 juni 1946 (nr 253), skola till den vilken åtnjuter folkpension, vari ingår tilläggs-pension, eller invalidunderstöd såsom provisoriska förstärkningar av tilläggs-pensionen och understödet för varje budgetår utgå a) två belopp, vartdera utgörande 50 kronor, samt b) två belopp, vartdera motsvarande folkpensionens eller invalidunderstödet belopp för en månad. Till ogift person ävensom till den, vars make fyllt 60 år och ej för egen del åtnjuter tilläggs-pension, invalidunderstöd, utjämnings-pension eller utjämningsunderstöd, skall därutöver utgå ett ytterligare belopp å 100 kronor. Vid bedömande huruvida rätt till visst såsom förstärkning utgående belopp föreligger skall avseende fästas allenast vid om tilläggs-pension eller invalidunderstöd utgår för den månad, varunder förstärkningsbeloppet i allmänhet må tidigast utbetalas. Bestämmandet av huruvida förstärkning skall utgå med det extra beloppet å 100 kronor skall

ske med hänsyn till förhållandena den 15 i andra månaden före den under vilken beloppet i allmänhet må tidigast utbetalas. Har den, som är gift, efter nyssnämnda tidpunkt kommit i åtnjutande av pension eller understöd som skulle berättiga till förstärkningsbelopp å 50 kronor, skall sådan förstärkning dock icke utgå, där vederbörandes make är berättigad till förstärkningsbeloppet å 100 kronor.

Kostnaderna för de provisoriska förstärkningarna gäldas till huvudsaklig del av staten. Kommunerna och landstingen skola dock bidra därtill med belopp, som i fråga om kommunerna skola utgöra för ort tillhörande ortsgrupp 1 77,8 procent, för ort tillhörande ortsgrupp 2 64,2 procent och för ort tillhörande ortsgrupp 3 56 procent av deras andelar i kostnaderna för tilläggs pensioner och invalidunderstöd, vilka utanordnats under det kalenderår, under vilket budgetåret börjar löpa. Landstingen skola bidra till de provisoriska förstärkningarna med belopp motsvarande 68,6 procent av deras andelar i kostnaderna för tilläggs pensioner och invalidunderstöd, vilka utanordnats under nyssnämnda kalenderår. Utöver vad nu sagts skola i tillämpliga delar bestämmelserna i lagen om folkpensionering äga motsvarande giltighet beträffande de provisoriska förstärkningarna av folkpensioner och invalidunderstöd.

De provisoriska förstärkningarna utbetalas i likhet med folkpensioner och invalidunderstöd samt dyrtidstillägg därå genom postverkets förmedling. För innevarande budgetår skola enligt *kungörelse den 7 juni 1946 (nr 254) med särskilda bestämmelser angående tillämpningen under budgetåret 1946/47 av lagen om provisoriska förstärkingar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd* de provisoriska förstärkningarna utbetalas, månadsbeloppen under september 1946 och februari 1947 samt 50-kronorsbeloppen under oktober och december 1946, under vilken sistnämnda månad jämväl 100-kronorsbeloppet utbetalas. Såsom framgår av vad förut nämnts utbetalas de å samma budgetår belöpande dyrtidstilläggen, de fixa beloppen under juli 1946 och maj 1947 samt de procentuella beloppen under november 1946 samt januari och mars 1947.

Utjämningspensioner och utjämningsunderstöd.

Lagen den 1 juni 1945 (nr 233) om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd — ändrad genom lag den 7 juni 1946 (nr 255) — tillkom i syfte att utjämna den diskontinuitet, som till följd av de fixa dyrtidstilläggen och den fixa provisoriska förstärkningen uppkom i totalinkomstens storlek mellan å ena sidan dem, som åtnjoto tilläggs pension eller invalidunderstöd, och å andra sidan dem, som hade en inkomst av sådan storlek, att den nått och jämnt utestängde dem från rätt till sådan pension eller sådant understöd. Denna diskontinuitet kunde i vissa fall medföra, att om vederbörandes egen inkomst steg helt obetydligt och därigenom uppnådde

den nivå, där tilläggs pension icke längre utgick, hans totalinkomst sjönk med flera hundra kronor. I förenämnda lag har till undvikande härav föreskrivits, att om någon är utesluten från rätt till i folkpension ingående tilläggs pension eller till invalidunderstöd allenast på grund av storleken av sin årsinkomst, han skall äga att, utöver honom tillkommande folkpension, uppbära särskilt pensionsbelopp (utjämningspension) eller uppbära särskilt invalidunderstöd (utjämningsunderstöd). Den som under ett budgetår uppburit provisorisk förstärkning av tilläggs pension eller invalidunderstöd äger dock ej senare under samma budgetår komma i åtnjutande av utjämningspension eller utjämningsunderstöd. Utjämningspension och utjämningsunderstöd utgå för år räknat med 270 kronor till ogift ävensom till den vars make fyllt 60 år och ej för egen del åtnjuter tilläggs pension, invalidunderstöd, utjämningspension eller utjämningsunderstöd, samt med 170 kronor till annan. I båda fallen skall dock avdrag ske med det belopp, varmed vederbörandes årsinkomst må överstiga den lägsta årsinkomst, som skulle hava uteslutit honom från rätt till tilläggs pension eller invalidunderstöd. Den som är berättigad till utjämningspension erhåller utöver vad nu sagts ett ytterligare belopp, motsvarande fem tolfte delar av honom tillkommande folkpension. Utjämningspension eller utjämningsunderstöd utgår endast efter särskild ansökning. Rörande utbetalningen har i *kungörelsen den 1 juni 1945 (nr 234) med särskilda bestämmelser angående tillämpningen av lagen om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd* föreskrivits, att densamma skall ske kvartalsvis under sista månaden i varje kvartal och med anlitan de av postgiro.

Till kostnaderna för den del av utjämningspension, som ej utgår procentuellt, ävensom för utjämningsunderstöd bidra ga kommuner enligt de grunder som angivas i 13 § lagen om folkpensionering. Återstående kostnad för utjämningspensioner och utjämningsunderstöd bestrides av staten.

Barnbidrag och dgrt idstillägg därå.

Enligt lagen om allmän pensionsförsäkring voro pensionstilläggen — vilka motsvarade tilläggs pensionerna enligt lagen om folkpensionering — förenade med barn tillägg. Dessa äro numera ersatta med barnbidrag enligt *lagen den 18 juni 1937 (nr 382) om barnbidrag*, vilken trädde i kraft den 1 januari 1938. Barnbidrag utgår enligt vissa i lagen närmare angivna förut sättningar för barn, vars föräldrar, adoptivföräldrar, fader, adoptant eller adoptants make avlidit, eller vars fader, styvfader, moder, adoptant eller adoptants make är arbetsoförmögen. Såsom arbetsoförmögen anses den som på grund av varaktig oförmåga till arbete är berättigad till folkpension. För barn, vars föräldrar eller, då barnet adopterats, vars adoptant eller adoptivföräldrar avlidit, utgör barnbidraget 300 kronor i ortsgrupp 1, 360 kronor i ortsgrupp 2 och 420 kronor i ortsgrupp 3. I andra fall utgår barnbidrag

för ett barn med 240 kronor i ortsgrupp 1, 300 kronor i ortsgrupp 2 och 360 kronor i ortsgrupp 3, för två barn med respektive 420, 525 och 630 kronor, för tre barn med respektive 600, 750 och 900 kronor samt för varje barn däröver med ytterligare respektive 120, 150 och 180 kronor. För tiden till och med den månad under vilken barnet fyller två år, ökas barnbidraget med ett årligt belopp å 60 kronor. Bidragen reduceras enligt vissa grunder, då moderns eller den arbetsoförmögnes årsinkomst överstiger i lagen närmare angivna belopp, liksom under vissa förutsättningar därest barnet självt har inkomst. Beträffande barnbidragen gälla i övrigt regler som i stor utsträckning motsvara bestämmelserna i lagen om folkpensionering.

Utbetalning av barnbidrag sker månadsvis medelst anlitan av postgiro utom för det fall att bidraget tillkommer någon som flyttat ur riket, då utbetalning sker en gång om året.

Dyrtidstillägg å barnbidrag ha i likhet med dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd utgått sedan år 1941 och efter samma principer som dyrtidstilläggen å sistnämnda slag av förmåner. De fixa tilläggen ha i fråga om barnbidragen bestämts till 25 kronor för ett barn, 44 kronor för två barn, 62 kronor 50 öre för tre barn och ytterligare 12 kronor 50 öre för varje barn däröver, vilka belopp i det närmaste motsvara en månadsutbetalning i ortsgrupp 2 till barn i fall där varken barnet självt eller dess föräldrar ha egen inkomst. Liksom i fråga om folkpensioner och invalidunderstöd gäller, att om det fixa tillägget understiger beloppet av en månadsutbetalning, detta högre belopp skall utgå i dyrtidstillägg. Dyrtidstillägg å barnbidrag utgår å det barnbidragsbelopp, som belöper å barnet, innan avdrag för barnets inkomst verkställts. Utbetalningarna av dyrtidstillägg å barnbidragen ske månadsvis. För innevarande budgetår äro bestämmelserna om dyrtidstillägg å barnbidrag meddelade i den i det föregående omnämnda lagen den 7 juni 1946 (nr 251) om dyrtidstillägg under budgetåret 1946/47 å folkpensioner, invalidunderstöd och barnbidrag samt kungörelsen samma dag (nr 252) med särskilda bestämmelser angående tillämpningen av nämnda lag.

Till kostnaderna för barnbidragen och dyrtidstilläggen därå skola kommunerna bidraga efter samma grunder som gälla för kommunernas bidrag till tilläggspensioner och dyrtidstillägg därå.

Blindhetsersättningar.

Enligt *förordningen den 20 april 1934 (nr 105) om blindhetsersättning* är den som saknar synförmåga eller vars synförmåga, sedan ljusbrytningsfel rättats, är så nedsatt att han saknar ledsyn, berättigad till blindhetsersättning med 500 kronor om året. Från rätt till blindhetsersättning äro vissa kategorier undantagna. Sålunda utgår icke blindhetsersättning till bl. a. den vars egen eller vars försörjningspliktiga anhörigas ekonomiska ställning

är sådan att blindhetsersättning rimligen icke bör utgå till honom och ej heller till den som blivit blind efter fyllda 60 år.

Å blindhetsersättningarna ha från och med år 1941 utgått dyrtidstillägg. Under innevarande budgetår utgår i sådant hänseende enligt *förordningen den 7 juni 1946 (nr 256) om dyrtidstillägg under budgetåret 1946/47 å blindhetsersättningar* 208 kronor. Härjämte äro blindhetsersättningarna enligt *förordningen den 1 juni 1945 (nr 239) om provisorisk förstärkning av blindhetsersättningar* förenade med rätt till provisorisk förstärkning å 108 kronor för varje budgetår.

Blindhetsersättningarna utbetalas enligt kungörelse den 30 juni 1934 (nr 418) medelst postgiro och i enlighet med ersättningstagarens önskemål antingen kvartalsvis eller månadsvis. Dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar utbetalas enligt kungörelser den 7 juni 1946 (nr 257) respektive den 1 juni 1945 (nr 242) för samma tidsperioder som och samtidigt med blindhetsersättningar.

Kostnaderna för blindhetsersättningarna samt därå utgående dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar bestridas helt av staten.

Departementschefen.

Dyrtidstillägg å folkpensioner, invalidunderstöd, barnbidrag och blindhetsersättningar ha, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, för varje budgetår fastställts med utgångspunkt från socialstyrelsens på 1935 års levnadskostnader som bas grundade levnadskostnadsindex. Då det nu gäller att — i avvaktan på ikraftträdandet med 1948 års ingång av den nya folkpensioneringslagen — bestämma dyrtidstilläggens belopp för senare halvåret 1947, må erinras om att vid tidpunkten för fastställandet av dyrtidstilläggens belopp för innevarande budgetår ifrågavarande indextal var 154. För sista kvartalet 1946 var motsvarande siffra 155. Vid sådant förhållande synes dyrtidskompensationen för senare halvåret 1947 böra bestämmas efter i huvudsak enahanda grunder som de vilka för närvarande gälla. Såvitt angår tilläggspensioner och invalidunderstöd måste emellertid hänsyn även tagas till frågan med vilket belopp provisoriska förstärkningar av dessa förmåner böra utgå för senare halvåret 1947. För folkpensionärernas del är det nämligen självfallet av mindre intresse i vad mån en viss förbättring av folkpensionen utgör dyrtidstillägg eller provisorisk förstärkning; det viktiga är i stället huru stora de sammanlagda förmånerna äro.

Det nuvarande systemet av dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar är — såvitt angår folkpensioner och invalidunderstöd — så uppbyggt, att förmånerna icke äro likformigt fördelade på första och andra hälften av budgetåret. Under första hälften av budgetåret utgå två dyrtidstilläggsbelopp, därav ett fixt och ett procentuellt, medan å senare hälften falla tre

dyrtidstilläggsbelopp, därav ett fixt och två procentuella. De provisoriska förstärkningsbeloppen utbetalas däremot väsentligen under första hälften av budgetåret (senare hälften av kalenderåret), i det att därunder såsom förstärkning utbetalas ett månadsbelopp och två fixa belopp å tillhoppa aneningen 100 eller 200 kronor, medan under senare hälften av budgetåret såsom förstärkning utbetalas endast ett månadsbelopp. En ogift tilläggs pensionär i ortsgrupp 1 uppbär sålunda — om full tilläggs pension utgår och grundpensionen antages utgöra 74 kronor — under första hälften av innevarande budgetår följande månadsbelopp, nämligen 62, 27, 54, 77, 54 och 177 kronor eller tillhoppa 451 kronor, därav 289 kronor utgöra dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar. Under senare hälften av budgetåret utgå till samme pensionär respektive 54, 54, 54, 27, 62 och 27 kronor eller tillhoppa 278 kronor, därav 116 kronor utgöra dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar. För två äkta makar, vilka båda uppbära full tilläggs pension och äro bosatta i ortsgrupp 3, uppgår folkpensionen under förra hälften av innevarande budgetår till 992 kronor — grundpensionen har antagits utgöra 78 kronor för vardera maken — men under senare hälften av budgetåret till 880 kronor. Härav utgöra respektive 464 och 352 kronor dyrtidstillägg och provisoriska förstärkningar.

Med hänsyn till nu anmärkta förhållanden kan det icke komma i fråga att — såsom eljest kunde ligga nära till hands — helt schematiskt bestämma dyrtidstilläggens och de provisoriska förstärkningarnas belopp för senare halvåret 1947 till hälften av vad för närvarande utgår för helt budgetår. Därest under senare halvåret 1947 skulle utbetalas endast hälften av de för närvarande för budgetår utgående dyrtidstilläggen och provisoriska förstärkningarna skulle detta medföra, att om man jämförde vad folkpensionärerna uppburit under kalenderåret 1946 med vad de komme att få uppbära under kalenderåret 1947, de skulle få mindre under sistnämnda kalenderår än under 1946. De skulle också under kalenderåret 1947 få uppbära mindre än vad de gjort under budgetåret 1946/47. Den naturliga lösningen för bestämmande av såväl dyrtidstilläggens som de provisoriska förstärkningarnas belopp för senare halvåret 1947 synes därför vara att i dessa hänseenden böra utgå samma belopp, som utbetalats under senare halvåret 1946. Härigenom komma pensionärerna att under kalenderåret 1947 erhålla lika stora förmåner som de äro berättigade till för budgetåret 1946/47. Den föreslagna lösningen innebär vidare, att under kalenderåret 1947 tilläggs pensionärerna komma att uppbära ett månadsbelopp mera än de gjort under kalenderåret 1946. Under februari månad 1947 utbetalas nämligen såsom provisorisk förstärkning ett extra månadsbelopp, vartill motsvarighet icke utgick under 1946.

I enlighet med det anförda förordar jag, att under senare halvåret 1947 skola utgå dyrtidstillägg å folkpensioner och invalidunderstöd med dels ett fixt belopp, avseende tredje kvartalet, att utbetalas i juli, och dels ett må-

nadsbelopp, avseende fjärde kvartalet, att utbetalas i november. Härutöver böra provisoriska förstärkningar, avseende hela kalenderhalvåret, utgå med ett månadsbelopp i september, ett belopp å 50 kronor i oktober och ett belopp å 50 eller för ogifta och vissa gifta pensionärer 150 kronor i december. För pensionärernas del innebär detta, såsom nämnt, ingen ändring i förhållande till senare halvåret 1946. Den omständigheten att de provisoriska förstärkningsbeloppen endast avse ett halvår i stället för ett budgetår samt att dyrtidstillägget i november avser tre i stället för två månader kan dock medföra ändring beträffande den ersättning kommun äger gottgöra sig för anstaltsvård av pensionär under viss del av kalenderhalvåret.

Vad i det föregående anförts äger icke motsvarande tillämpning i fråga om dyrtidstillägg å barnbidrag. Dessa utbetalas nämligen månadsvis, i följd varav samma belopp falla å vardera hälften av budgetåret, och provisoriska förstärkningar utgå icke å barnbidragen. Med hänsyn härtill synes dyrtidstillägg å barnbidrag för senare halvåret 1947 böra utgå med hälften av de nuvarande dyrtidstilläggens belopp eller sålunda med dels ett fixt belopp, liksom år 1946 avseende tredje kvartalet, och dels ett och ett halvt månadsbelopp, avseende fjärde kvartalet. Såsom hittills torde dessa dyrtidstillägg böra utbetalas månadsvis.

Dyrtidstillägg å blindhetsersättningar och provisoriska förstärkningar av dessa äro beräknade för år och utbetalas månads- eller i vissa fall kvartalsvis. För senare halvåret 1947 böra alltså utgå hälften av de nuvarande årsbeloppen.

De ändrade grunderna för beräkningen av dyrtidstillägg å och provisoriska förstärkningar av folkpensioner och invalidunderstöd medföra, att nuvarande grunder för kommunernas och landstingens bidrag till dylika förmåner måste ändras. De nuvarande bidragen äro fastställda till viss procent av kommunernas och landstingens kostnader för utanordnade tilläggs pensioner och invalidunderstöd under de båda kalenderår, under vilka budgetåret infaller, eller, såvitt angår provisoriska förstärkningar, under det kalenderår, då budgetåret börjar löpa. Från pensionsstyrelsen har upplysts, att med tillämpning av samma beräkningsgrunder, som tidigare anlåtats för bestämmande av kommunernas och landstingens bidragskyldighet i här ifrågavarande avseende, kommunerna böra bidraga till de i det föregående föreslagna dyrtidstilläggen å folkpensioner och invalidunderstöd med belopp, motsvarande för ort i ortsgrupp 1 19,7 procent, för ort i ortsgrupp 2 17,3 procent och för ort i ortsgrupp 3 16,8 procent av kommunernas andelar i kostnaderna för under år 1947 utanordnade tilläggs pensioner och invalidunderstöd. För landstingens del skulle motsvarande bidragsprocent utgöra 18,6. Till de provisoriska förstärkningar, som föreslagits för senare halvåret 1947, borde på samma sätt kommuner bidraga med respektive 68,9, 55,3 och 47,0 procent samt landsting med 60,0 procent av de ordinarie kommun- och landstingsbidragen för år 1947 till tilläggs pensioner och invalidunder-

stöd. Dessa beräkningar torde böra läggas till grund för bestämmande av kommunbidragens belopp.

Då de för senare halvåret 1947 föreslagna dyrtidstilläggen å barnbidrag, såsom tidigare nämnts, komma att utgöra hälften av de för innevarande budgetår utgående dyrtidstilläggen, böra givetvis kommunbidragen därtill också halveras. För närvarande utgå dessa bidrag med vissa procentsatser av de ordinarie kommunbidragen för kalenderåren 1946 och 1947. Den nyss ifrågasatta halveringen torde kunna ske på det sätt, att kommunbidragen förklaras skola, med samma procentsatser som tidigare, beräknas å de ordinarie kommunbidragen för år 1947.

Jag vill slutligen anmärka, att de föreslagna ändringarna i lagstiftningen om provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd synas påkalla en formell jämkning av lagen om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd. I sakligt hänseende erfordras uppenbarligen inga ändrade föreskrifter angående utjämningspensioner och utjämningsunderstöd.

I enlighet med det anförda ha inom socialdepartementet upprättats förslag till

- 1) lag om dyrtidstillägg under senare halvåret 1947 å folkpensioner och invalidunderstöd;
- 2) lag om dyrtidstillägg under senare halvåret 1947 å barnbidrag;
- 3) lag angående ändring i lagen den 1 december 1944 (nr 751) om provisoriska förstärkningar av tilläggs pensioner och invalidunderstöd;
- 4) lag angående ändrad lydelse av 1 § lagen den 1 juni 1945 (nr 233) om provisoriska utjämningspensioner och utjämningsunderstöd;
- 5) förordning om dyrtidstillägg under senare halvåret 1947 å blindhetersättningar; samt
- 6) förordning angående ändrad lydelse av 1 § förordningen den 1 juni 1945 (nr 239) om provisorisk förstärkning av blindhetersättningar.

Föredraganden hemställer, att ifrågavarande författningsförslag måtte genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:st Konungen, att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Lennart Sundkler.